

SIONULU ROMANESCU

fóia basericéscă, literaria și scolastica.

Vien'a,
15. Februaru
1872.

„Sionulu rom.“ ese de dóne ori pre luna, in 1. și 15 a lunci, cuprindendu 1½—2 côle. Pretiulu pre mu anu 5 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. 50 cr. v. a.; pentru Roman'a și tiere straine 14 lei sên franci pre întregu, și 7 lei pre diumetate anulu.

N^o
3.

Prenumerarea se face la redacțiune, in seminariulu gr. c. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10). Tóte epistolele sunt de a se tramite la redacțiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: A dóua insoatiune a preotiloru. — Sacrificiulu Legi noue (urm.) — La reform'a seminarieloru nóstre. — In caus'a scóloru romane gr. c. — Amvonulu: Cumu trebue crestinulu bunu se accepte venirea Fiului omnescu? (predica pre dominec'a lasatului de carne. — Corespundintia: Din campi'a Transilv. (sinodu prov., introducerea calendariulu gregor., superedificate parochiali, cărți teologice.) — Literatura: bibliografia rom. și straina. — Ochire prin lumea politica (clatinarea sistemii guvern., mesur'e contr'a Boemiloru, pactarea decembristiloru cu Polonii; „Alabama“, Bismarck cu Polonii și catolicii, Ispanii și Cub'a, primat'e bulgaru, Roman'a.) — Varietăti. — Post'a redacțiunii.

A dóua insoatiune a preotiloru.

In baseric'a nóstra romana cestiuenea nu odata venturata despr'e a dóua insoatiune a preotiloru se pune asiá, cá óre potu séu ba preotii casatoriti se pasiesca dupa mórt'ea soćiloru sale la a dóua casatoria cu acelu efectu, cá casatori'a loru se fia valida, desí dinsii au se incete de ací incolo de la functiunile preotiesci? La întrebarea acést'a unu respunsu lamuritu și indestulitoriu nu se póte dá, fóra de a tractá intr'un'a și despr'e celibatulu basericescu, cu care acea întrebare stá, cá ramulu cu tulpin'a, in cea mai intima legatura.

Legea celibatulu eclesiasticu, a carei consecintia e și întrebatiunea despr'e a dóua insoatiune a preotiloru, in dílele nóstre cu deosebire o impumnéza și ataca din tóte pãrtile. Pátimel' jóca, cumu se scie, mare rola in atari impregiurári. Macaru cá dóra nu existe cestiuenea teologico-basericéscă, carea se poftésca o dejudecare mai impariale, mai seriósa și mai cu sange rece, decátu celibatulu preotiescu și a dóua insoatiune a preotiloru. Aici mai multu, decátu oriunde, trebue se se inarmeze scrietoriulu cá și lectoriulu cu dísa istoriculu latinu „sine ira et studio.“

Acést'a lege disciplinaria, cá tóte legile și dátinele privitórie la disciplina, de la inceputu și pana in tempulu nostru a trecut prin mai multe fase și stramutári. A le cunósce pre acestea e neaperatu, déca vremu se ne formámu o opiniune intemeiata despr'e starea lucrulu. Dreptee noi vomu delinéa antáiu disciplin'a basericeii apostolice in acestu respectu pana la antáiu conciliu ecumenicu séu pana la inceputulu secl. IV.; de cí vomu presintá respectiv'a legislatiunea și usantia ulterióra a basericeii; in fine vomu trage din istorisirea premisa corolariele și deductiunile, ce voru fi rezultandu netrecutu, mai alesu faćia cu cercustárele nóstre din tempulu de faćia.

I.

A renunćia stáriei și viatiei casatoriali, cu scopu, cá se potemu servi lui Ddieu și lucruriloru divine cu tóte poterile nóstre trupesci și sufletesci neabsorbite prin grigie familiari: ast'a ni-se presinta nenegabilu acumu prin natur'a lucrulu insu-si cá unu gradu mai

inaltu alu perfectiunei spiritualo-morali. Ast'a totdeun'a a profesatu-o, o profeséza și o va profesá baseric'a, atátu cea catolica apuséna, câtu și cea gr.-orientale. Deacea dejá in paganismu statulu verguriei mai la tóte popóra-le stá in cea mai mare stima și respectu, și intre persónele, cari se ocupáu cu cultulu, afacerile și misteriele divinitáti, aflámu adesu persóne devotate fetoriei, déca nu perpetue, celu pućinu tempurali, precumu d. e. vergurele vestali la Romani. E lucru firescu dara, cá Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu, celu ce „a venitu se plinésca legea“, cumu și santii sei apostoli, n'au potutu decátu se svatuésca și se recomande și dinsii acestu statulu perfectiunei evangelico-etice fideliloru, éra mái alesu ministriloru dívinei și celei mai perfecte relegei, ai relegei crestinesci.

Mantuitoriulu esplicandu și inculcandu invetiaceiloru sei legea nedisolubilitáti matrimoniu, acesti-a eschiamá: „Déca este asiá afacerea omului cu muierea, nu folosesce omului a se insoará. Éra elu a dísu loru: Nu toti cuprindu cuventulu acest'a, ci caror'a le este datu; cá suntu fámeni, carii din pantecel' muma sa s'au nascutu asiá; și suntu fámeni, carii s'au scopitu decát'ra ómeni; și suntu fámeni, cari s'au scopitu pre sene insi-si pentru imperati'a ceriuriloru. Celu ce póte cuprinde, se cuprinde“, (Mat. 19, 10—12). Éra apostolulu gintiloru díce (I. Cor. c. 7.): „Voescu, cá toti ómenii se fia, precumu sun eu insu-mi; ci fiascecarele are charulu seu de la Domnulu, unulu asiá, éra altulu altmintrea; éra dícu celoru necasatoriti și veduveloru: bine este loru de voru remané precumu și eu . . . Éra voescu, se fiti voi fóra de grigia; celu neinsoratu grigesce de ale Domnului, cumu se placa Domnului, éra celu insoaratu grigesce de ale lumei, cumu se placa lumei. Osebesce-se muierea și fét'a; cea nemaritata grigesce de ale Domnului, cá se fia santa și cu trupulu și cu sufletulu, éra cea maritata grigesce de ale lumei, cumu se placa barbatulu . . . Deci dara și celu ce si-marita fét'a, bine face, éra celu ce nu o marita, mai bine face.“

Amesuratu acestui consiliu evangelicu, ddieescu și apostolescu totodata, acumu in cei trei secli primitivi ai crestinismulu se afla urme invederate și testifi-

catórie despre acea, cumu cá statulu necesatoriei erá in baserie'a crestina consideratu cá statu angerescu sí santu, éra in specialu cá statulu celu mai corespundia-toriu chiamarei ministriloru altariului. Căci, cá se incepena cu santii apostoli, desi vechii scrietori eclesiastici observa (Ambros. ad Hilar. in II. Cor. 11; Epiphani. haeres. 78. n. 10.; Vasiliu sí Eusebiu la Cotelieriu tom. 2. patr. apost.), cumu cá toti apostolii, afóra de Paulu sí Ioanu, séu dupa altii numai afóra de Ioanu*), au fostu insorati, acea in sa nici unulu nu afirma espresu sí fóra dubietate, cá dupa chiamarea loru la apostolatu aru fi continuatu usulu matrimoniuhi. Dincontra chiaru s. Scriptura ne produce pre Petru observandu cerescului seu Invetiatoriu: „Éta noi amu lasatu tóte sí amu venitu dupa tine. Éra elu a disu loru: Adeveru dicu vóne, cá nimene nu este, carele si-a lasatu cas'a séu parintii séu fratii séu sororile séu muierea séu fetiorii pentru imperati'a lui Ddieu, sí se nu iee cu multu mai multe in tempulu acest'a, sí in seclulu celu viitoriu viati'a eterna“, (Luc. 18, 28—30).

La finea seclului II. sí inceputulu alu III. Origene in omili'a 23. asupr'a cartii Numer. dice: „Déca rogatiunea celu dreptu se proaduce cá temăi'a inaintea fației Dommului, sí redicarea maniloru lui e jerfa de sér'a; éra apostolulu dice cátra cei ce suntu in casatorie: Nu oprireti detori'a unulu altui-a, fóra numai din buna intielegere, pana la unu tempu, cá se ve indeletniciti in rogatiune, sí éra se ve adunati la unu locu: e certu, cá neinctatulu sacrificiu se impedece sí intreprumpe la acei-a, cări sierbescu lipseloru casatoriali. Deunde mi-se pare, cá singuru numai acel'a póte proaduce jerfa neinctata, care se devotéza pre sene verguriei neinctate sí perpetue.“ Aceasi afirma Eusebiu de Cesarea (in Demonstr. evang. l. 1. c. 9) despre doctorii sí predicatorii cuventulu ddieescu, adeca despre episcopi sí presbiteri. „Acesti-a, dice, spre a se cuprinde mai neimpedecati cu afaceri superiori, preferescu unu traiu alu viatiei deosebitu de afacerea conjugala (res uxoria), cá unii, cari suntu ocupati cu propagarea unei generatiuni divine sí necorporali, sí cari au primitu asupra-si educarea, sant'a disciplina sí grigi'a de alalta comportare a viatiei, nu a unui séu doi copii, ci cu gramad'a a unei multimi nenumerate.“ Mai multe de acésta natura véda-se la Alesandru Natale in Istori'a ecles. t. 4. pag. 252 sí urm., la Thomassin, Bingham sí altii.

Cu tóte aceste usulu acumu memoratu erá in baserie'a primeva fórté sporadicu, aterná de la liber'a vointia a respectiviloru sí procedeá numai din zelulu morale celu invapaiatu alu crestineloru primitivi; procedeá din viu'a precugetare sí contemplare a nemici-tății pré asemenea unei neluciri a desiertatiuniloru lumesci, depinse de s. Paulu cu cuventele: „Sí acést'a dicu, fratiloru, cá tempulu de acumu scurtu este, pentru cá sí cei ce au muieri, se fia cá cumu nu aru avé, sí cei ce plangu, cá cumu nu aru plange, sí cei ce se bucura, cá cumu nu s'aru bucurá, sí cei ce cúmpara,

cá cumu nu aru dispune, sí cei ce se foloseseu cu lumea acést'a, cá cumu nu s'aru folosi; cá trece chipulu lumei acesteia-a, (I. Cor. 7, 29—31). Urmarea necesaria a acestoru doctrine sublumi a fostu, cá in seclii primi ai crestinatății pre alocurea chiaru sí intre laici numai casatori'a prima se considerá de iertata sí capetá binecuventarea basericéscă; éra a dóua casatoria, séu plane a trei-a ori a patri'a eráu supuse canonierei basericesci. Si óre din ce cauza? Din acea, căci matrimoniulu unui veduvu erá privitu cá o infrangere a fidelității jurate soțului repausatu, cumu sí cá o vatemare a continintiei sí abnegarei-de-sene, cari vertuti trebue cu preferintia se orneze pre unu crestinu adeveratu. Ba, ce e mai multu, in tempurile desu numite se sternisera chiaru sí eresuri de acele, precumu fu d. e. manicheismulu, cari casatoriile le consideráu cá in sene rele sí provenitórie de la principiulu celu reu, sí deci le reieptáu cu totul. Contr'a unoru retaciri cá aceste-a pare ddieesculu Paulu a intoná in epistol'a cátra Evrei c. 13, cá „nunt'a e onorata in tóte sí patulu nespurecatu“, facundu pre Timoteu (I. Tim. 4, 3) bagatoriu de séma la „cei ce intru fațiaría graescu mintiuni, fiindu aprinsi intru a sa cunoscintia, carii voru a oprí se nu se însóre.“

Ci se venimu éra la problem'a nóstra mai speciale.

Precumu Christosu sí apostolii n'au impusú ministriloru altariului celibatulu cá lege, ci l'au recomandatulu numai cá consiliu evangelicu, asiá nici baserie'a celoru trei seclii primi 'nu o aflámu a fi adusu vreo lege opritória de casatori'a preotiloru. Dincontra ea se multiamí a observá in asta privintia prescriptele marelui apostolu, dupa cari „se cade episcopulu se fia fóra macula, alu unei muieri barbatu“ (I. Tim. 3, 2; Tit. 1, 5—7), sí „diaconii se fia ai unei muieri barbati, fii bine indreptandu-si sí casele sale“ (I. Tim. 3, 12), éra de diaconésa „veduva se se aléga, nu mai pușinu de sieptedieci de ani, carea a fostu a unui barbatu muiera“ (I. Tim. 5. 9). Aste locuri scripturali dreptu cá esegetii le esplica sí in cinci moduri, din cari unulu e, cá pre tempulu venirei lui Christosu multi Israeliti sí etnici aru fi traitu in bigamía séu sí poligamía simultana, au cá, parasindu-si fóra destulu temeiu muiera de mai inainte, s'aru fi casatoritu cu altele, de care opiniune e chiaru sí s. Chrisostomu (homil. 10. in I. Tim. 3, 2) sí Teodoretu (in I. Tim. 3, 2). Totusi interpretarea cea mai ratiunabila sí mai acceptabila a locurilor precitate e, cá ele suntu de a se intielege despre poligamía sucesiva, (v. Bisping Exegetisches Handbuch, Münster 1858).

Asiadara la inceputulu crestinismului se póte afirmá cá in respectulu casatoriei mai aceasi lege, séu mai dreptu graindu dátina, aveá valóre despre episcopi, presbiteri sí diaconi, carea sí despre crestinii laici. Temeiulu principale sí pentru unii sí pentru altii erá impudicitia sí necontinintia, cea ce se pareá atátu de contraria spiritulu legei crestine, carea se adopera a santi sí asiá-dicundu a idealisá tóte referintiele viatiei omenesci, prin urmare sí referintiele statulu matri-

*) Ignatiast. epist. ad Philadelph. n. 4: „Sicut Petri et Pauli et aliorum apostolorum, qui in nuptiis versati sunt.“ Cfr. Clem. Alexandr. Stromat. III. pag. 448. edit. Paris. 1641.

monialu. Alesu de la preoti se acceptá, cá într' insii se nu cadia nici macaru umbr'a acelu scaderi; cáci altmintrea cumu se póta ei predicá, argumentéza unii ss. parinti, si recomandá cu efectu credintiosiloru vertutea continerii, pudicitiei si abnegatiunei, candu in fapta voru fi dandu exemple de necontinere? Apoi cu atátu mai vertosu ar' fi vatematu unu preotu sentiulu piu alu fideliloru si s'ar' fi petatu pre sene in acelu casu, candu ar' fi luat in casatoria vre o repudiata pentru adulteriu, séu vedua, séu plane persóna cunoscuta in publicu cá desonorata si defaimata. Unoru cá acesti-a fóra indoiéla cu totu dreptulu le erá oprita si inchisa intrarea in cleru, dupa cumu norméza si canonulu apost. 18.: „Celu ce va luá veduva, ori lapedata, ori curva, ori serva, ori din cele de la teatre, nu póte fi episcopu séu presbiteru séu diaconu, séu orice din catalogulu ieraticescu.“

Insa cumu cá in primii trei secli ai basericei crestine necumu disciplin'a celibatului preotiescu se fia potutu prinde radecine, dar' nici bigam'ia episcopiloru, preotiloru, diaconiloru si a celoru-alalti clerici nu s'a potutu stavili, ne adeveresce istori'a, carea ne-a pastratu in acestu respectu nu numai casuri concrete si exemple factice, ci si diverse sentintie de ale parintiloru si scrietoriloru eclesiastici, precumu si decisiuni sinodali.

Noi pestrecemu cea ce ne spune parintele istoriei eclesiastice (lib. VII. c. 30.), cumu cá in tronulu episcopescu alu Antiochiei dupa mórtea episcopului Demetrianu fú inaltiatu fiiulu acestui-a Domnu; pestrecemu cea ce ne naréza totu dinsulu (l. VIII. c. 9.) despre episcopii Filea alu Tmuiteloru si Filoromu, cari avendu muieri si copii, in persecutiunea de sub Diocletianu nici prin indegetarea la sórtea acestor'a nu potura fi induplecati a-si renegá credinti'a; pestrecemu cea ce ne istorisesc s. Epifaniu (haeres. XLII. n. 1.), cá ereticulu Marcione fú eschisu din comuniunea basericésca decàtra insu-si tata seu, episcopu alu acelei baserice; pestrecemu asemeni exemple din apusu si Rom'a, unde in acele tempuri inca siediura nu odata pre scaunulu lui Petru fii de pontefici si presbiteri. Nu le amintimu tóte aceste, bine sciendu, cá invetiati cá unu Baroniu si Bellarminu, unu Pagi si Schelstrat se nevoescu, cu mai multu au mai puçinu sucesu, a-le esplicá in acelu intielesu, precumu cá acei fii de episcopi aru fi fostu nascuti inainte de ce au ajunsu parintii loru la demnitatea episcopale. Avemu in sa destule alte documente, cari ilustra prememorat'a stare a disciplinei basericesci relativu la casatori'a au necasatori'a preotiloru in acei secli.

Se incepemu cu canónele asiá-numite apostolesci, pre cari criticii desí le-au demustratu a fi apocrife, concedu in sa, cá ele se tragu din mihioloculu seclului III., si cá infaçisíéza cu fidelitate disciplin'a si asiedimentele basericesci ale acei epoce. Dintre acestea alu 5-le prescrie, cá „episcopulu séu presbiterulu séu diaconulu se nu si-lápede femeia sub pretextu de evlavia; éra de o va lapedá, se se aforisésca, éra de va persiste intru acést'a, se se depuna.“ Asísiderea pedep-

sesce si can. apost. 51 pre episcopulu, presbiterulu si diaconulu, care nu din nevoitia séu abnegatiune-de-sene, ci de uritu s'ar' departá de nunta. Éra sinodulu locale de Gangr'a la inceputulu secl. IV. condamnă pre ereticulu Eustatiu, celu ce blaterá, cá nu ar' fi iertatu a cuminecá cu acei preoti, cari nu-si parasescu muierile legiuite, si la can. 4 laudatulu sinodu statori, cá „déca cinevá s'ar' indoi a se impartasi din proaducere de la preotu insoratu, cá cumu nu i-s'ar' cuveni se liturgisésca, anatema se fia.“

Ce se tiene de a dóua casatoria a preotiloru au de casatori'a loru cu veduve, genialulu Tertulianu, celu ce dorere la finea viatiei sale cadíu in eresulu Montanistiloru, cari condamnău absolutu nunt'a a dóua si cele ulterioari, marturesce, cá pre atunci chiaru si intre episcopii catoliei esistáu nu puçini a dóua óra casatoriti, cari cu ast'a aru fi insultandu pre apostolulu. („Quot enim et digami praesident apud vos, insultantes utique apostolo!“ De monogam. c. 12.) Mai incolo pap'a Siriciu (in epist. 1. càtr. Himer. Tarracon. c. 8.) infrunta pre episcopii Ispaniei, cáci precandu apostolulu demanda, cá atátu presbiterulu cátu si diaconulu se fia alu unei muieri barbatu, astu mandatu intr'atát'a lu-nebaga in séma arhieriei acelu tinenturi, cási candu s'ar' fi mandatu chiaru contrariulu. Éra Inocentiu I. (in epist. 22 ad episc. Maced. c. 1.) asísiderea face imputare episcopiloru Greciei, cáce la dinsii casatoriti cu veduve nu numai se suscepau in cleru, ci se admitu si ajungu pana si la mitr'a arhierésca.

Intr'acea nu se póte negá, cá pre la finea seclului III. si inceputulu IV. se adusera pre ici cólea despre casatori'a preotiloru preste totu si despre a dóua casatoria a loru in specialu legi mai detiermurite si mai restringátorie, desí in diferitele tinenturi ale basericei universali inca destulu de diferitorie un'a de alt'a. Asiá conciliulu din Elvir'a in Ispani'a, celebratu in a. 305, la canónele 33 si 65 „demanda episcopiloru, presbiteriloru, diaconiloru si toturoru clericiloru, a se abtíené de la muierile loru si a nu generá fii; éra cei ce voru face incontr'a, dispune, se se típe din cleru.“ Conciliulu de Neo-Cesarea tinentu la a. 314 nu lu-admite in cleru pre celu cu muieria desonorata prin adulteriu; ba demándá, cá clericulu se si-lapede muieria adultera; éra la can. 1. pedepsese cu depunere pre presbiterulu, care ar' indresní a se insorá. Dincontra sinodulu de Ancir'a, celebratu in acelasi anu si aceasi parte a basericei, dá diaconiloru libertate, a se insorá chiaru si dupa chirotonia. determinandu la can. 10, cá „oricari, facundu-se diaconi, la chirotonire voru fi marturísitu si dísu, cá le cauta se se insóre, nepotendu a remané asiá, déca dupa acea se voru casorí, se remana in oficiulu loru, pentru cá s'a datu loru voia de la episcopulu.“

Éca pre scurtu fasele de desvoltare, prin cari a trecutulu usulu celibatului, respectivu alu insoratiunei si alu a dóua insoratiune a preotiloru, pana pre tempulu primului conciliu a tóta lumea! Din cele insírate vediumu inainte de tóte, cá baseric'a crestina indata

de la léganulu seu a pusu mare pretiu pre consiliulu evangelicu alu necasatoriei, cá pre unu ce purcediatoriu din o mai inalta precepere a spiritului crestinsmului; de acea imbraçisiarea si urmarea lui a si comandatu-o fideliloru sei, dara mai vertosu si mai cu deadinsulu preotímei. Vediumu insa si acea, cá acestu lucru fóra indoiéla pré delicatu érá lasatu in liber'a vointia si alegere a unulu fiacarui-a, laicu ori preotu. Mai departe vediumu temeiturile, pentru cari insoratiunea a dóua nu se aprobá la lumeni, si cu atátu mai puçinu la preoti. Vediumu in fine, cá oprirea insoratiunei a dóua a preotiloru, desí provenitória din dispuşetiune apostolica, totusi érá privita si tractata de unu simplu punctu disciplinariu. Càci altmíntre cumu ar' fi potutu baserie'a se tolereze macaru pre unu minutu in privintí'a acést'a o usantia diversa dupa tempuri, locuri si impregiurári? Cumu s'ar' fi potutu templá, cá pre alocure chiaru si archiereii se traésca si se fia trairu in digamia? Cumu s'ar' fi potutu concedé si numai intr'o parte a bisericeii universali diaconiloru, ba in oriente, cumu vomu aretá, chiaru si presbiteriloru insoratiunea dupa chirotonire? Nu, aceste si asemenea fapte istorice nenegabili intr'o alta presupunere nu si-afla, nu si-potu aflá esplicarea firésca, neintortocata si indestulitória.

De la conciliulu ecumenicu din Nice'a incóce cele dóue pàrti, occidentala si orientala, ale bisericeii catolice apuca in astu respectu pre dóue càli binisioru de opuse. Dreptu cá principiulu supremu si conducatoriu alu acestei discipline remane totu acél'a. Dara, lucru curios! precandu in resaritu principiulu in une privintie se íea mai strictu si mai rigorosu, érá dintr' insulu se tragu pentru pracse deductiuni si consecintie mai libere, pre atunci in apusu din principiulu in sene mai liberu conceputu se facu deductiuni practice mai aspre si mai rigoróse.

Sacrificiulu Legei nóue.

(dintr'o Liturgica in manuscriptu.)
(urmare.)

§. Fruptele sacrificiului eucharisticu si aplicarea lor.

Cá se fimu in stare a apretiui cumu se cade nemarginitele frupte si efecte salutari ale acestui pré santu sacrificiu, ne cauta se lu-considerámu din tóte pàrtile si punctele-de-vedere.

Inainte de tóte potemu díce, cá elu e o representare a sacrificiului crucei. Astféliu elu ne revóca in memoria intrég'a viatia a lui I. Christosu, incependu de la léganu, séu mai dreptu graindu de la procesiunea sa eterna din sinurile Tata-lui, pana la inaltiarea sa la ceriuri; binefacerile nespuse, ce le-a facutu in viati'a sa pamenténa, si doctrin'a cerésca, a carei facla o aprinse in intunereculu superstitiunei si decadintiei genului omenescu; virtutile eroice, cu cari a luminatu lumea, mai alesu candu a suferitu si moritu pre cruce; pre urma resultatulu unicu de maretiu, ce mórtea sa l'a produsu pentru tóta suflarea omenésca, incependu de la intemeierea lumii pana in capetulu secliloru. Cumu

amu si poté noi se ne aducemu a minte de tóte aceste daruri nespuse si nenumerate, si de atát'a gratia si iubire cerésca, fóra cá in peptulu nostru, intr'unu modu psihologicu pré naturale, se se misice potericu si se se intarésca sentiementulu de iubire reciproca si de multiamita càtra divinulu nostru Binefacatoriu, de adunca umilintia si de parere-de-reu pentru pecate, in fine de sperantia ferma si de sincera indreptare a viatiei?

Dara sacrificiulu eucharisticu nu e numai o representare si comemorare, ci o adevérata innouire si asiá-dicendu repetire a sacrificiului adusu pre lemnulu crucei (non nuda commemoratio, sed instauratio sacrificii in cruce peracti), deórace in s. eucharistia Christosu prin transubstantiare aievea si realminte e de façia cu corpulu seu, care s'a pironitu, si cu sangele seu, care si-l'a versatu pre cruce. Insasi mórtea crucei, acestu actu propriu sacrificialu (immolatio, destructio), se innouesce in modu misticu prin consacrarea amenduroror specieloru, séu, dupa cumu voru unii cu mai puçina probabilitate¹⁾, prin consacrare si sumtiune, asiá càtu obiectulu jerfei erunte si necrunte e numai unulu si acelasi, érá nu dóue, precumu unulu si acelasi e si sacrificatoriuulu intr'amendóue; asiá càtu noi in sant'a nóstra misa aievea „anuntiamu mórtea Domnului, prin carea s'a datu pre sine pentru noi aducere si jerfa lui Ddieu intru mirosu cu bunamirésma²⁾ „Prin acést'a, observa nimeritu unu scrietoriu basericescu³⁾, sant'a misa nu e o simpla memorare a lui Christosu, care se sacrifica pre sene, buna-minte cumu serbéza o soçietate memori'a unui barbatu pretiuitu de dins'a, de la carele propune in midiuloculu seu vreo icóna séu vreunu simbolu, ce revóca in memoria activitatea lui binefacutória; prin credintí'a in real'a presintia a lui Christosu trecutul se preface in presinte, si totu, ce ne-a meritatu Christosu, nu se mai desface de persón'a lui; elu este presinte cá acea, ce dinsulu aievea e, si in intregu cuprinsulu lucràrilor sale, cu unu cuventu: e presinte cá jerfa factica. Amesuratu acestei efectele astei credintie asupr'a spiritului, a animei si a vointiei omului inca suntu cu totul altele, decátu candu Christosu numai prin incordarea memoriei omenesci s'ar' revocá din departarea de optu-spradiece sute de ani: elu ne marturisesce insu-si in persóna despre amórea sa, despre iubirea sa de ómeni si despre jefirea sa pentru noi; elu e porurea in midiuloculu nostru, plinu de charu si de adevéru.“

Conformu celoru díse, sacrificiulu misei e onórea cea mai demna si suprema, pre carea noi moritorii o potemu dá lui Ddieu; e intr' adevéru centrulu si anim'a cultului nostru divin. Prin jef'a proadusa pre altariile nóstre onorámu pre Ddieu intr' unu modu atátu de demnu si adecuatu, cumu n'a fostu in stare nici omulu primu in statulu inocentiei sale primitive, si n'ar' fi fostu in stare in acelasi statu nici intregu genulu omeneseu, si nu-su in stare nici toti angerii si santii impreuna. Pentru cá in jef'a nóstra o persóna ddieésca se jefesce pre sene pentru noi prin man'a preotului, celu ce oferesce in numele toturor credintiosiloru; I. Christosu Fiulu lui Ddieu celui viu se mic-

sioréza pre sene inaintea Tata-lui cerescu, intrepunendu si oferindu cá pretiu de rescumparare si impacare partimele, mórtea sa pre cruce si tóte meritele sale infinite, si rogandu-se pentru noi. Cu ce dara amu poté dá o onóre mai mare lui Ddieu, in ce amu poté avé unu gagiú mai siguru pentru implinirea cereriloru nóstre? Debnaséma in nemica alt'a, decátu in acésta „jerfa curata“ predisa de Malachi'a⁴⁾, cea mai adevérata jerfa de lauda si multiamita; decátu in acestu santu si celu mai adevératu sacrificiu impetratoriu si espiatoriu, care espiandu pre celu Atotpotinte, se póte numi si este cu adevératu funtea charuriloru divine, primariulu midiulocu a tóte gratiele si binecuventarile.

Anume cá sacrificiu propitiatoriu si satisfactoriu, indreptandu-se cátra dereptatea lui Ddieu si, dupa o dispusetiune speciala a lui Ddieu, aplicandu fruptele sacrificiului crucei, ne castiga infalibilu, din opulu operatu (ex opere operato): a) iertarea peccatorulu, dara numai midiulocitu prin acea, cá imblandiesce man'a lui Ddieu, misicandu-lu astfelu se ne dee charulu unei penitentie salutarie; b) iertarea pedepseloru temporalu, fiindu cá si la acestea aplica satisfactiunea lui Christosu. Cá sacrificiu impetratoriu ne dobandesce, nu infalibilu, ci in modulu rogatiunei, déca esistu tóte conditiunile recerute, a) nemidiulocitu tóte binecuventarile spiritualu si temporalu, corespunditorie lipsei si dispusetiunei fiacarui-a; b) ajutoriulu gratiei necesarie spre deprinderea virtutii, si deci midiulocitu sporirea gratieloru si a virtutiloru.

Aici vine intrebarea, óre santulu sacrificiu in sene are séu ba potere infinita de a ne castigá si comunicá memoratele frupte? Parerea fórte generala a teologiloru mai noui raspunde la acést'a in parte afirmativu, in parte negativu. Anume poterea santului sacrificiu incátu pentru suficientia e infinita, atátu intensivu, potendu operá dupa mesur'a dispusetiunei omului unu fruptu mai mare au mai micu, cátu si extensivu, potendu produce nenumerate efecte la nenumerati ómeni intogmá, cá si numai la unulu; cea ce se confirma si prin jerfele aduse in baseric'a nóstra colectivulu pentru mai multi deodata, cumu si prin concelebrarea mai multoru preoti la-olalta, dintre cari unulu fiacare póte oferí si oferesce validu acelasi sacrificiu dupa intentiunile sale specialu⁵⁾. Incátu pentru efectu, séu in realitate, eficacitatea santului sacrificiu e restrinsa prin diversulu gradu de dispusetiune si capabilitate a omului.

Mai produce inca santulu sacrificiu eucharisticu si alte frupte secundarie. Anumitu: parte prin rogatiunile basericee cá atari, pre cari le persolvesce in numele basericee preotulu la proaducerea sacrificiului, si cari pre temeulu santiei abituali a basericee au mare potere impetratoria⁶⁾; parte prin devotiunea si demnitatea preotului si a consacrantiloru, ale caroru rogatiuni, merite si satisfactiuni, cá fruptu impetratoriu, meritoriu, si satisfactoriu din opulu operantelului, au potere acusi mai mare acusi mai mica, dupa mesur'a devotiunei respectiviloru si a statului gratiei, in care se voru fi aflandu. Aceste frupte secundarie

insa suntu in respectulu valórei si eficacitatii loru precátu intensivu, asiá si estensivu marginite; prin urmare aplicandu-se acele unui singuritu, i-aducu acestui-a mai mare folosu, decátu candu i-s'aru aplicá cu altii impreuna⁷⁾.

Cui folosescu enumeratele frupte sacrificiali, cui suntu de a se aplicá, si cui se potu aplicá? Folosescu si potu folosi celoru ce proaducu si pentru cari se proaduce sacrificiulu, viiloru si mortiloru, presintiloru si absintiloru. In specialu vorbindu, teologii in acestu respectu distingu frupte generali, midiulocie séu din opulu operatu, si speciali. Fruptulu generalu alu santei mise se concede basericee intregi, adeca toturoru credintiosiloru crestini, celoru vii si celoru morti, si anume atátu intru condonarea pedepseloru pentru peccatele déjà iertate, cátu si intru castigarea de bunatati spiritualu si temporalu. Fruptulu speciale cade in folosulu preotului celebrante in statulu gratiei si cu devotiunea cuvenita, dupa alu carei devotiuni gradu e si fruptulu au mai mare au mai micu. In fine fruptulu midiulociu se concede celui ce dá oblatiunea séu pentru care specialminte se oferesce sacrificiulu. Posibilitatea acestei aplicari a fruptului midiulociu la unulu singuritu séu la unii singuriti pré frumosu se asémena cu sórele, care stralucesce multimei si lumineza pre toti; si cu tóte aceste intensivitatea luminei si caldurei lui póte fi pentru unii marita prin medie artificiali, fóra cá prin ast'a se se prejudece luminarei altor'a. Din acestu fruptu se facu óresicumu partasi si preotulu celebratoriu (fructus medius ministerialis), si cei ce, ori asistandu la misa ori ministrandu, ori altcumu, concelebréza si ajuta pre preotulu celebratoriu⁸⁾.

E de observatu, cá aplicarea fruptului midiociu alu misei preotulu trebuie se o faca in cugetulu seu inca inainte de misa séu celu puçinu inainte de consecrare, si aplicarea odata facuta si nerevocata, v.-s.-d. aplicarea abituala inca e valida. Se se observe mai incolo, cá pentru escuminecati cu numele e opritu din partea basericee a aplicá sant'a misa in modu directu; éra pentru escuminecati, eretici si necredintiosi morti santulu sacrificiu nu se proaduce. Ci pentru necredintiosi si escuminecati tolerati, dupa opiniunea mai probabila, se póte proaduce jerf'a misei si in numele basericee; va fi insa consultu a nu rostí tare numele persónei necredintiose, spre a nu dá órecare scándala.

Pre urma spre a primí in realitate salutarele frupte ale sacrificiului Legei nóue, primitorii au neaperratu se posíeda nescari conditiuni. Asiá spre remisiunea pedepseloru temporalu se poftesce: a) cá respectivulu se fia primitu s. botezu; b) cá se fia in statulu viatiei pamentene séu alu purgatoriului; c) cá se se afle in statulu gratiei santitorie. De cí se intielege si explica eficacitatea cea mare a santei mise desclinitu fácia cu sufletele aflatorie in loculu curatitoriu, cari nu mai punu nici o pedeca inriurintiei gratiei divine, eisuntu in cea mai buna dispusetiune de a primí fruptele pré santului sacrificiu eucharisticu. Baseric'a militante a si invetiatu porurea, cá sacrificiulu misei aduce basericee patimitorie celu mai eficace ajutoriu, si conformu doctrinei sale a lucratu si in praese incependu din seclii primi ai cre-

stinismului, cumu ne atestéza Tertulianu din secl. II. și s. Ciprianu din alu III.⁹⁾, pana in diua de asta-di. Documentu alu acestei in baseric'a nóstra suntu liurgíele, pomenele și parastasele pentru cei morti. — Preste totu déca cei vii proaduceu santulu sacrificiu alu misei cu frie'a lui Ddiu, cu credintia adeverata, și cu iubire sincera, și in urmarea acestoru cu anim'a infranta de parere - de-reu pentru pecate, fóra indoiéla le dobandesce charulu și misericordí'a lui Ddiu.

§. Ideele fundamentali, cari subjacu ritului misei.

Ritulu santei nóstre mise, séu liturgie in intielesu mai strinsu, si-are radecin'a in modulu, cumu institui și celebrà Domnulu nostru I. Christosu sacrificiulu eucharisticu la cin'a ultima. „Domnulu Isusu, ne relatéza apostolulu gintiloru¹⁰⁾, in nóptea, in care a fostu vendutu, a luat pane, și multiamindu a frantu, și a dísu: Luati mancati, acest'a este corpulu mieu, carele se frange pentru voi; acést'a se faceti intru amintirea mea. Asísiderea și pocharulu dupa cina, dícundu: Acestu pocharu legea cea nóua este intru sangele mieu; acést'a se faceti, decâteori veti bé, intru amintirea mea.“ In aceste cuvente se cuprindu cá intr'unu símbure părțile mai de capetenia și mai esintiali ale misei, caroru baseric'a le-a datu sucesivu o astfelu de desvoltare, cátu intregulu misei se ne infacisiese intréga activitatea Mantuitorului de la antái'a pana la a dóua a sa venire; cátu celebrarea jerfei eucharistice se fla o adeverata și conscientíosa implinire a mandatului domnescu „Acést'a se faceti intru memorarea mea.“ Sí se póte presupune, cá primii capi ai bisericei crestine, santii și intru totu laudatii apostoli, impreuna cu instruirea despre alte misterie chiaru și norm'a pentru desvoltarea ritului jerfei eucharistice o primira de la divinulu loru Magistru atunci, candu acest'a dupa in-viarea sa din morti petrecu 40 de díle cu dínzii, graindu-le despre imperatí'a lui Ddiu¹¹⁾.

Apostolii n'au lipsitu, indata ce au adunatu pârgh'a credintiosiloru in diu'a de rosalie, a serbá memori'a iubitului loru Invetiatoriu prin sacrificiulu eucharisticu, precumu ne atestéza sant'a Scriptura destulu de lamuritu. „Se adausera, dice, in diua acea suflete cá la trei miie; și petreceáu intru invetiatur'a apostoliloru, și intru impartasírea și intru frangerea panei (intru impartasírea frangerei-panei) și in rogatiuni¹²⁾.“ Sí érasí: „In tóte dílele petrecundu cu totii in baserica, și frangundu prin case pane, primíáu nutremente intru bucuría și intru simpletatea animei, laudandu pre Ddiu și avendu charu la totu poporulu; éra Domnulu adaugeá pre cei ce se mantuíau in tóte dílele la baserica¹³⁾.“ Fóra indoiéla dara inca apostolii au stabilitu mai deamennutulu și au observatu o norma órecare intru celebrarea santei liturgie, carea, dupa testimoniulu santului Paulu, stá din „rogatiuni, cereri, sufragie, și multiamite¹⁴⁾.“

Dejá s. Augustinu explica acestu locu apostolicu despre patru părți ale santei mise; anume sub „cereri“ vré a intielege partea preparatória cu lectiunile scripturali, sub „rogatiuni“ canonulu consacrárii, sub „sufragie“

partea nemidiulocitu urmatória cu memorarea celoru vii și celoru morti, in fine „multiamite“ despre partea ultima, ce succede cuminecării¹⁵⁾. Éra inca inainte de s. Augustinu, Iustinu mart. și apologetulu ne dá o descriere și mai detaiata a ritului santei mise in baseric'a seclului II. „In tóte darurile, dice, ce le proaducemu, laudámu și premarímu pre Creatoriulu tuturoru prin fiulu seu Isusu Christosu și pre Spiritulu s.; și in diua, ce se chiama domineca, se aduna toti, cari petrecu prin cetáti au la tíera, și precátu concede tempulu se citescu Memorialele (faptele) apostoliloru séu scrierile profetiloru. Déca lectoriulu a finitu, maimarele tiene o cuventare, prin care instruesce poporulu și lu-indémna spre imitarea unoru adeveruri atátu de frumóse. Dupa acea ne scolámu cu totii și persolvímu rogatiuni. dupa a caroru finire se jefesce, cumu amu spusu, pane, vinu și apa. Antistulu proaduce apoi, precátu lu-íerta poterile, rogatiuni și multiamite, éra poporulu í-striga cu bucuría: aminu. Dupa acea se face impartírea și impartasírea donuriloru, santíte prin multiamita, la fiacare din cei de fačia; la cei absinti se tramitu prin diaconi. Altmintre cei mai cu stare contribuescu, fiacare dupa chipsúntia; ce se aduna se predá maimarelui, care din acea ajútoru veduvele și orfanii, morbosii și miseracii, prinsii și caletorii¹⁶⁾.“

Din tóte cele díse conchidemu, cá norm'a fundamentala a misei e de origine apostolésca; cáci numai presupunendu o atare norma stabilita de apostoli, și de dínzii séu numái cu gur'a séu și in scrisu lasáta lá urmási, (care parere ultíma o primí in privintí'a misei santului Iacobi chiaru și conciliulu cvinisectu din anulu 706¹⁷⁾, dâr'eruditii o disputa¹⁸⁾, se esplicá fapt'a, cá deoparte diversele liturgie séu rituri ale misei se ascriu mai tóte cáte la unu apostolu, de altá parte cá părțile constitutive esintiali ale acestei in cáte tóte riturile diverse suntu acelesi, se succedu in aceasi ordine și se baséza pre acelesi idee fundamentali.

(va urmá.)

¹⁾ Bellarminu cu alii anumea comuniunea la esintí'a sacrificiului. Liguori dice, cá acésta parere e mai probabile, desi insu-si e pentru sentintí'a contraria mai comuna. Suarez disp. 75. c. 5. ad 3. opinéza, cá e mai probabiliu, cumu cá comuniunea nu se tiene in fapta de esintí'a jerfei, „sed haec assertio non est certa“ adauge elu insu-si. — ²⁾ Efes 5, 2. — ³⁾ Möhler Symbolik pag. 314. — ⁴⁾ Malach. 1, 11. — ⁵⁾ Benedict. XIV. De missae sacrif. l. 3. c. 16. S. Alph. Liguori Examen ord. n. 105. Pentru praese Liguori dice: „Quia contraria adhuc est probabilis, non licet sacerdoti, dum accipit stipendium ab uno, applicare missam pro illo in generali cum aliis, nisi saltem sub conditione: modo ille non defraudetur.“ — ⁶⁾ Suarez disp. 79. s. 8. — ⁷⁾ Luc. 22, 32; Fapt. apost. 12, 5; Efes. 6, 18—19. Cfr. condemnat'a sentintí'a wicief. 19. Concederea indulgentiei plenarie prin ascultarea misei la cutare altariu, nu e fructu alu misei, ci lucru curatu accidentale. — ⁸⁾ Gotti Theol. dogm. tr. 8. qu. 2. n. 18. Suarez disp. 77. s. 2—3. Liguori l. c. n. 3:7. — ⁹⁾ Tertull. de monog. c. 10.; Cyprian. epist. 66.; Conc. Florent.; Conc. Trid. sess. 25. — ¹⁰⁾ I. Cor. 11, 23—25; cfr. Mat. 25, 26—29; Marc. 14, 22—25; Luc. 22, 19—20. — ¹¹⁾ Fapt. apost. 1, 3—14; cfr. Renaudot Liturg. orient. collect., Paris. 1716, de liturg. orient. origine c. 1 pag. 2. — ¹²⁾ Fapt. ap. 2, 41—42. — ¹³⁾ Acolosi 2, 46—47. — ¹⁴⁾ I. Timot. 2, 1. — ¹⁵⁾ S. Augustin. ad Paulin. ep. 59. qu. 5. sol. — ¹⁶⁾ S. Justin. mart. Apolog. 97—99. — ¹⁷⁾ „Jacobus, frater Domini secundum carnem, cui primum credita est Hierosolymitana ecclesia, et Basilius Caesarensis episcopus, cujus claritas per totum orbem circumfusa, in scripturis addiderunt nobis missae celebrationem.“ C. 47. dist. 1. de consecr. Bona Rer. liturg. l. 1. c. 8. pag. 213. — ¹⁸⁾ Renaudot l. c.

La reform'a seminarielorú nóstre.

Titulu articulan-drului presinte va spariá póte nu pre unulu din onorabili nostri cetitori. I incredintíamu in sa inainte, cá in privintí'a organizatiunei presinti a

seminarielor preotiesci catolice in generalu, éra a seminarielor noastre romane gr. catolice in specialu, suntemu câtu ceriulu de pamentu departe de a ne portá cu cutari idee séu intentiuni radicali sí subversive, precumu ele se vëntura asta-di in lumea lata prin diuarele sí scrierile periodice sí neperiodice straine. Cea ce venimu prin ast'a a propune, e numai repetirea unei opiniuni modeste, atinse cá prin trecatu in periodulu precesu alu „Sionului romanescu.“

Opinaseramu adeca, de ne aducemu bine a minte, cumu cá ar' fi pré de doritu, cá in locu de a necasí junimea clericala sí prin seminariile domestice cu studiulu limbelor orientali, cari se propunu sí invétia de comune „ad felicem oblivionem“, mai bine se li-se propuna ceva mai multa pedagogía sí báremi nescce elemente de medicina sí de agricultur'a mai ratiunale. Sentímu o viua multiamire, cá cea ce pre atunci manifestasemu numai in tipu de o timida dorintia, asta-di prin intielépt'a iniciativa a maritului ordinariatu metropolitanu in parte o vedemu realizata. In seminarulu archidiececanu din Blasiu de la inceputulu anului scolasticu curinte se propunu — de unu bravu fiuu alu natiunei romane sí demnu represintante alu artei medicali in patri'a noastră — elementele medicinei cu desclinita privire la necesitățile mai desu ocurgătorie ale poporului nostru de la sate, unde alesu in morburi repentine sí grele celu puçinu pentru primulu momentu, pana la chiamarea medicului de profesiune, se i-póta preotulu sucurge cu svatu sí ajutoriu.

Mesur'a acésta a maritului scaunu metropolitanu nu póte se intempine, decátu aplausulu sí consentiementulu celu mai deplinu alu tuturor binesentitoriloru sí binecugetatoriloru. Intr' adeveru tempulu de façia pretinde imperiosu, cá sí in respectulu morburiloru sí insanatosiării se ne scótemu odata popóru din superstitiunile trecutului, sí se lu-facemu de cu bunu tempu atentu la tristele urmári, ce trage dupa sene negrigirea indelungata a cutaror morburi sí nepotintie, la inceputu póte lesne curabili, ér' dupa aceea cu totulu necurabili. Poporulu nostru la casuri de morbu de comune se incredeá sí se increde deoparte in natur'a sa vengiósá, de altaparte si-pune credint'á in Ddieu; sí fóra indoiéla natur'a duce rol'a principale in cele mai multe tameduiri sí cure medicali, éra credint'á firma in Ddieu e radecin'a a totu binele; dara sí natur'a sí Ddieu numai atunci ajuta, déca omulu cooperéza. De aceea vedemu in baseric'a primitiva asiá demulteori pre preoti unindu in persón'a lor totodata sí pre mediculu trupescu; de aceea santii auctori ai liturgíei pusera se amintimu in fiacare misa pre „santii doctori séu medici fóra de arginti Cosm'á sí Damianu, Ciru sí Ioanu, Pantelemonu sí Ermolau, sí pre toti cei-alalti.“

Astfelu dara prin introducerea elementeloru medicinei cá studiu seminariale s'a implinitu sí acoperitu nenegabilu o lipsa aievea sentita. Ci noi credemu, cá ar' fi de acelasi séu inca dóra sí de mai mare momentu sí folosu pentru noi, de s'ar' mai introduce sí propunerea ceva mai pre largu a pedagogíei, dara cu deosebire a elementeloru agronomíei. In pro-

punerea pedagogíei fóra indoiéla nime nu se va impecá; dara pentru ce sí de ce folosu se se mai propuna prin institutele clericali chiaru sí agronom'á? Éca pentru ce.

Poporulu nostru romanu, cumu se scie, se ocupa in preponderantia cu agricultur'a; insa prin deschiderea nóvelor medii de comunicatiune mai rápede sí prin cele-alalte cercustári ale patriei noastre sí ale tempului modernu chiaru sí in acestu isvoru alu seu de venite devine din ce in ce totu mai tare amenintiatu, déca nu va apucá in privint'á acést'a câtu mai curendu o cale mai ratiunale aretata de scientia. Insa cine se lu-indrume sí conduca pre acést'a cale? Romanii provediuti cu cunoscintie agronomice? Dara acesti-a i potemu numerá pre degete; éra pana candu se voru inmultí in patri'a noastră institutele agronomice, sí pana candu din aceste voru esí agronomi studiati intr' unu asiá numeru, câtu poporulu romanu se posiédia destui conducatori sí manuducatori respectivi, va curge inca multa apa pre Dúnare. Dincontra propunendu-se prin seminarie elementele agronomice cu desclinita privire la impregiurările locali sí sociali ale patriei noastre, intr' unu tempu relative scurtu s'aru respandí pintre poporu dieci sí sute de individi provediuti cu cunoscintie mai largite despre agronomía, cari apoi in acést'a cu atátu mai vertosu aru premerge poporulu cu esemplu practic, cu câtu mai toti preotii nostri suntu siliti a portá economía.

Scimu, cá multi ne voru obiectá, cumu cá estmodu seminariile noastre s'aru straformá in institute seculari, sí cumu cá propunerea noastră efectuata ar' derogá in praese nu puçinu santei misiuni preotiesci. Obiectiunea nu ni se pare nicidecumu fundata. Onoratii lectori se nu scape din vedere, cá propunerea din vorba nici câtu e negru sub unghia nu atinge spiritulu eclesiasticu, in care sí noi dorimu din totu sufletulu sí din totu cugetulu nostru se se educa, cá pana acumu, asiá sí in viitoriu candidatii nostri de preotía.

Dara de alta parte se nu uitámu, cá in Germani'a cea culta, sí cu agricultur'a cá sí cu altele de modelu, in diumetatea prima a acestui seclu se tieneáu nu intr' unu locu chiaru depe amvonu predice agronomice (Ackerbau-Predigten), de cari se gasescu sí tiparite tomuri intregi. Dar' ce sí mergemu asiá departe? In frumós'a noastră patria Transilvani'a chiaru sí acumu e acést'a in usu la evangelico-luterani; sí eu n'asi cutezá se afirmu, cá atari invetiature basericesci n'aru fi contribuitu din parte-si fórte multu la portarea esemplaria a agriculturii sí deci la bunastarea materiale infloritória, de carea se búcura colocuitor'á natiune sacsona. Apoi in urma noi cu propunerea noastră nici cá staruimu sí nici tienemu a fi togmá neaperatu, cá preotii romani invetiaturele lorú despre econom'á mai ratiunale se le imbrace in form'a predicelor basericesci sí se le tiena poporulu in baserica. Ast'a e lucru cu totulu secundariu. Un'a e de lipsa: a se dá clericiloru ocasiune de a-si castigá cunoscintiele cestunate, cá esíndu la parochie se póta preluca poporulu sí in privint'á acést'a cu scient'á teoretica sí cu esemplulu facticu.

Altmintre afacerea acést'a, asiá credemu, că o va luá in mani sinodulu provinciale prenucciátu séu póte chiaru congressulu basericescu gr. cat., de a carui realizare, desí camu intardiata, inca nu ne vine a desperá cu totulu. Nu ne remane deci alt'a inderetu, decátu a ne repetí dorinti'a, cá cu esplicatele reforme partiali ale seminarielorú nóstre domestice se nu stámu in locu asiá-dícundu la calea diumetate, ci studiului elementelorú de medicina se adaugemu pedagogí'a propria, sí inainte de tóte elementele de agronomía. Folósele, ce aru resultá de aci pentru poporulu romanu, de siguru n'aru fi din cele mai mici. Ast'a a fostu, este sí va fi convingerea nóstra.

G. Silas.

In caus'a scóleloru romane gr. c.

Starea scóleloru nóstre romane gr. catolice e puçinu imbucuratória, ba asi poté-o numí trista. Scólele nóstre satesci nu suntu organizate dupa cerinti'a timpului sí prescriesele legi. Diurilele chiaru publica, cumu că regimulu se fia datu admonitiune ordinariatului metropolitanu de Blasiu pentru defectuositatea a vre 50 de scóle confesiunali. Ne lipsesce unu planu de invetiamentu in intielesulu strinsu alu cuventului, ne lipsescu cărtille scolastice corespundietórie, nu avemu edificia de scóle acomodate, nu avemu destui invetiatori abili sí devotati chiamarei lorú, in fine ne lipsesce unu organu centrale, care se fia incredintiatu cu conducerea afacerilorú de acésta natura. Avemu trei preparandíe sí trei gimnasia complete. Dar' in ce relatiuni de reciprocitate stau acestea? Au cărtille scolastice de lipsa? Au unu planu de invetiamentu corespundietoriu impregiurárilorú nóstre? Consultéza-se invetiatorii de la acelea despre delaturarea dificultátilorú, ce intempina? Nu. Sí óre pentru ce nu? Pentru că ne lipsesce increderea comuna. Sí intre atari impregiurári cine patimesce? Nime altulu, decátu junimea studiósá.

Sí óre se fia imposibila o contielegere intre acei-a, caror'a le e incredintiata educatiunea generatiunei fiitórie? Imposibilu nu este sí nu va fi, in sa intre a poté sí a vré e mare deosebire. Mi-aducu aminte mai din anii trecuti, candu dupa publicarea proiectului de organizare a gimnasielorú, facutu de fostulu ministru de cultu sí invetiamentu Eötvös, se facuse o incercare de contielegere façia cu noulu planu. Spre scopulu acést'a ne-amu fostu pusu in corespundintia intre altii sí cu fratii din Bihoru, sí ce respunsu amu capetatu? O recomandare caldurósá a acelu planu sí o recercare fratiésca de a-lu introduce. Apoi cátu a fostu de realizabilu acelu planu, a aretatu sucesorulu lui Eötvös, care l'a modificatu. Eu amu crediutu sí eredu, că déca suntemu toti Romani, trebuie se avemu aceasi tienta, sí se lucrámu cu toti in unire si contielegere, fóra a ne abate pe carári, cari potu se ne fia periculóse, sí se intrebuintiámu midiulóce, de cari se ne fia rusíne, candu se dau de golu.

Pentru cá se potemu ajunge la tient'a dorita, cauta se ne organizámu, căci altmintre indesiertu vomu lamentá in drépt'a sí in stang'a. Acumu vine intrebarea:

cine se pasiésca in frunte? Confesiunea adunata in congressu. Congressulu va avé se faca unu statutu pentru organizarea basericeii sí a scóleloru. In acelu statutu va trebui se fia prevediutu infientiarea unui organu scolariu centrale: senatu, consiliu, séu oricum se va numí. Numitulu senatu ar' avé se se impartia in diverse sectiuni, dupa cumu s'ar aflá de lipsa; ar' avé a se ingrigí de compunerea cărtilorú didactice; ar' censurá invetiatorii, cumu facu sí alte confesiuni din patria etc. Dar' candu vomu vedé odata sí noi unu congressu? Aceptámu sí noi congressulu, cumu ascépta Evreii pe Mesí'a; in sa acceptarea nóstra e desiérta, sí asta-di sí cei mai tari in credinti'a despre convocarea acelu-a incepu a se elatiná sí a fi impacienti.

Mai deuna-di, candu se convocá conferinti'a la Alb'a-Iuli'a, amu auditu cu urechile pe unii strigandu: „Avemu congressu!“ De atunci sí pana asta-di totu avemu, sí totu nemica. Noi, de sí puçini la numeru, nu ne amu facutu nici atunci mare sperare din totu lucrulu, sí anume din mai multe motive, cari a-le infrá aici, credu că nu e lipsa. Conferinti'a s'a tienutu, s'a alesu o deputatiune, care se dee memorandumulu la regimu, sí alt'a se duca dechiaratiunea la esc. sa parintele metropolitu. Sí ce e resultatulu a totu lucrulu acést'a? Pana acum'a nemica. Celu puçinu nóue nu ne e cunoscutu, a interpelá nu cutediámu, pentru că ne tememu, că cei depre scaune inalte se voru mirá, cumu de noi cei din pulbere ne redicámu a face unu lucru asiá indresnetiu, sí in locu de respunsu vomu audi nesce trasnete in óresicare fóia, asiá cátu éra ne vomu intórce la vechi'a sí umilitóri'a dicala romanésca: „tacerea e cá mierea.“

É dar' inca nu-i de desperatu, — voru díce unii, — că in scurtu tempu totusi vomu avé congressu, pentru că parintele metropolitu totu mereu solicitéza concessiunea congressului. Asiá se fia; nu tragu in dubietate nemicu; remana fiacare in credinti'a firma, că e in adeveru asiá. Eu din parte-mi nu credu, sí „de nu voiu pune degetulu meu in semnulu cuielorú, sí de nu voiu pune man'a mea in cóst'a lui, nu voiu crede“. In acésta credintia, respective necredintia, me intaresce sí o scena templata inainte de ast'a cu vreo cincisiese ani intr'unu consistoriu plenariu alu Ghierlei, candu pre cutare vicariu foranu lu-luase gur'a pre dinainte de cerú, se se chiane sí laicii la sínóde.

Acést'a e convingerea mea despre congressu, sí purcediendu din acést'a dícu, că a legá organizarea scóleloru romane gr. c. de congressu, insémna a o amená „ad calendas graecas“. Dar' a amená organizarea lorú inca nu se póte, pentru că art. XXXVIII din 1868 pretinde se se organizeze scólele confesiunali astfelu, cátu se corespunda §§-lorú 11, 12, 13, 14, 15, 27, 29, 34, 138 sí 141. Eu asi crede, că organizarea scóleloru nici nu intempina nici o greutate. Cine impiedeca óre tienerea sínódelorú díecesane? Cine impiedeca tienerea sínódelorú provinciali? Trebuie óre sí acést'a cerutu de la regimu, sí nu e detoriu oricare metropolitu a-lu conchiamá celu puçinu in trei ani odata? (Conc. Trid. decr. de reform. sess. 24. c. 2.)

Si déca e detoriu, ce insémna a cere concesiuone? A cui va fi vin'a, déca, asceptandu congresulu, nu se voru tiené sinódele si nu se voru organisá scólele, si asiá regimulu le va face scóle de statu fóra caractru confesiunali? Abunaséma a regimului, care ne concede destulu dreptu si destula influintia fačia cu scólele, si nu a nóstra, cari nu le exercitámu*).

In acestea impregiurári nu ne remane alt'a, decâtu séu se stámu si noi indiferinti fačia cu caus'a scolara, séu se ne apucámu si se lucrámu câtu vomu poté in cerculu nostru de activitate. In unele locuri s'a si facutu câte ceva in caus'a scóleloru. Intre altele la Nasesudu s'a tienutu unu sinodu tractuale, firesce cu mirenii, s'a facutu unu proiectu de organizare, unu planu de invetiamentu, cari s'au si aprobatu in principiu si provisorie decâtu ordinariatulu díecesanu, si credemu, cá si in alte locuri se va face totu asiá.

Constatandu acést'a, nu voiu intardiá a comunicá atátu acelu proiectu câtu si planulu de invetiamentu spre publicare, cá se si-póta face cei competinti observările sale.

Langa Somesiulu rece, in 28 Ianuariu 1872.

Puritánu.

Amvonulu.

Cumu trebuie crestinulu bunu se ascepte venirea Fiiului omenescu?

(predica pre domineca lasatului de carne)

„Si voru vedé pre Fiiulu omenescu venindu pre nuorii ceriului cu putere si cu marire multa.“ Mat. 24, 29.

Infricosiatu e, I. C., lucrulu, pre care ni-lu descrie sant'a evangeliá de adi. Cu adeveratu ce si poté fi mai infricosiatu, mai fiorosu si mai spaimentatoriu, decâtu scen'a judeciului celui de apoi, ce ni-o depingu cu colori atátu de viue santii evangelisti? Auditi numai pre santulu evangelistu Luc'a! „Voru fi, dice, semne in sóre si in luna si in stele, si pre pamentu mechnire limbeloru pre neasceptatu, sunetu de mare si de vahuri, mai morindu ómenii de frica si de asceptarea celoru ce voru se vina in lume; cá poterile ceriului se voru clati, si atunci voru vedé pre Fiiulu omenescu venindu scl.“ Atunci va resuná viersulu trómbiteloru, la alu caroru resunetu mormentele se voru deschide, mortii voru inviá, si se voru aduná tóte limbele inaintea scaunului de judecata a dreptului si eternului Judecatoriu: cei buni asceptandu in linisce si cu bucuria sufletésca se si-capete resplátá meritata a fapteloru sale celoru bune, éra cei rei standu cuprinsi de frica nespusa spre a si-luá pedéps'a meritata a fapteloru sale celoru rele.

Este insa unu lucru, care trebuie se fia si mai infricosiatu pentru voi; si acest'a e intrebarea: óre aflá-ve-veti si voi odinóra intre acei-a, cari cu linisce si bucuria voru privi apropiarea Judecatoriuului neesorabilu? Respunsulu bunu séu reu, favoritoriu séu nefavoritoriu depinde de la voi. Dá, I. C.; de la voi depinde a alege, se duceti o viatia in frie'a lui Ddieu au in fóradelegi; si fericitu va fi sierbulu, pre care, venindu mirele, lu-va aflá preveghiandu, cá acelui-a i-va deschide usi'a, si va intrá cu dinsulu la nunta intru fericirea eterna; dincontra vai, de trei ori vai acelor'a, pre cari i va aflá dormitandu si neprovediuti cu oleulu fapteloru bune in lampele sale, si cari de acea voru si audi sentinti'a pré justa, dar' infricosiata: „Nu ve cuno-

*) P. metropolitu cu sinodu si-inaugurá suirea pe tronulu metr, si din fiantane competinti potemu asigurá, cá esc. sa si-a datu tóta silinti'a intru esoperarea congresulu si a sinodului prov.; cest'a se amená pana in primavéra la dorinti'a pp-loru episcopi sufragani. Bub'a reului pare dara a jacé mai multu prin sférelé inalte gubernamentali, cari se póta cu o neincredere nesplicabila fačia cu noi Romanii gr. c. Apoi faime surde voru se scie, cá aderinti'a celoru-alalti pp. episcopi la intentiunile esc. sale nu odata ar' lipsi.

scu pre voi.“ Dreptce cá voi se nu ajungeti la sórtea fetióreloru celoru neintiepte, cu ajutoriulu lui Ddieu voiu se ve aretu, cá cumu trebuie crestinulu bunu se ascepte venirea Fiiului lui Ddieu? Rogu-ve, fiti cu luare a minte!

I. Venirea lui Isusu unu crestinu bunu trebuie se o ascepte cu anima doiósa. — „Unde e tesaurulu vostru, acolo e si anim'a vóstra“, dice Mantuitoriulu (Mat. 6, 12). Si cu câtu unu lucru ne e mai pretiosu, cu atátu mai tare doresce anim'a a-lu dobandi si avé. Insa ce bine mai mare poté fi, decâtu Ddieu unulu in Treime, funtan'a toturoru bunatátiloru, despre care psalmistulu (in ps. 144, 3) eschiama, cá „marirei lui nu este finitu?“ despre care chiaru si in paganismu intelepti cá Platone (in Timaeo) marturisescu, cá „e binele celu mai mare, care prestece tóta fienti'a si natur'a, si pre care lu-dorescu toti?“ Au nu e dara cuvientiosu, cá tóte dorintiele, cugetările si faptele unui crestinu se tientésca intr'acolo, cá se póta ajunge la posesiunea acelui bine mare, a binelui absolutu? Pentru acea unu crestinu bunu nu trebuie si nu poté se puna decâtu unu pretiu relativu pre câte tóte onorile, avutiele si bucurfele lumii acestei-a.

Lumea si adoratorii desiértatiuniloru lumesci nu cunosc pre bunulu Ddieu, pentru acea nici cá lu-dorescu. Tesaurulu loru e pamentulu cu vanitátile si placerile lui, in cari si-punu tóte sperantiele, dupa cari si-inderépta tóte faptele sale. Macaru ah câtu de adese si câtu de amaru se insiéla! Cáci precumu sangele inveninatu, ajungundu in cercularea sa pana la anima, in locu de a aduce acestei sanetate si viatia, i-aduce mórte: chiaru asiá si iubitorii lumii acestei-a in placerile ei cele inveninate de veninulu peccatului, in cari si-cauta fericirea, si-afla nu numai nefericirea si mórteá eterna, ci adesu chiaru si cea tempurale. Bine dice s. Bernardu, cá „in lumea acésta se afla fórté multa reutate, dara fórté puçina intieptiune, deórace tóte suntu uritióse si alunecóse; cá afacerile lumesci suntu intunecate, obscure si pline de laçiuiri, unde usioru poté deveni sufletulu in periclu, éra trupulu se torturéza; in fine cá tóte suntu desiértatiuni si amaritiunea spiritului.“ Deunde si s. Ioanu evang. admonéza pre credintiosi, dicundu-le: „Nu iubireti lumea, nice celea din lume.“ (I. Ioan. 2, 15). Éra s. Ambrosiu i provóca, graindu-le: „Pana sunteti in lume, invetiati-ve a fi mai pre susu de ea; cá desi viatiuiti in corpuri, totusi redicati-ve aripele spiriteloru vóstre.“ Asisidera si s. Augstinu: „Déca Christosu, dice, a parasitu pentru tine tronulu seu celu cerescu, parasescé si tu lumea pentru dinsulu; cá de e lumea dulce, Christosu e si mai dulce.“

Cátu de nebunesce lucra dara acei crestini, cari venéza placerile si bucurfele lumesci, si ambla in ruptulu capului dupa ele! Macaru cá, precumu observa pré nimeritu unu s. parinte, lumea ostenesce, carnea inveninéza, diabolulu insiéla pre omu; singuru Christosu lu-restauréza si paciuesce. Si totusi sufletulu orbitu de superbia mai bucurosu urméza celoru ce lu-ostenescu, inveninéza si insiéla, decâtu Rescumparatoriulu seu. Dincontra dorulu supremu alu unui crestinu bunu e Ddieu, celu mai mare bunu, fačia cu care despre bunatátile pamentesci cele trectorie dice cu s. Paulu (Filip 3, 8): „Tóte le socotescu a fi stercu, numai cá se dobandescu pre Christosu;“ striga cu profetulu Davidu (ps. 76, 3): „Lapedatu-s'a a se mangaiá sufletulu mieu, adusu-mi-am a minte de Ddieu si m'am bucuratu.“

Si precátu de puçinu pretiu 'pune crestinulu celu bunu pre desfatările lumii acestei-a, pre atátu nu-lu descuagéza nici suferintiele ei; cá-di dinsulu e invetiacelelu ddieescului Magistru, care „a patimitu pentru noi, lasandu-ne nóue esemplu, cá se pasimu in urmele lui.“ (I. Petr. 2, 21), si care a disu: „Celu ce nu si-va luá crucea sa si se vina dupa mine, nu este demnu de mine.“ (Mat. 10, 38). Dinsulu scie, cá calea suferintieloru duce spre ceriu; scie, câte au avutu se sufera in lumea acésta ticalósa miiele santiloru, cá se ajunga dupa suferintiele eroicesce bravate a imperati impreuna cu Christosu in glori'a cerésca. Ce dorere poté fi mai sfasiatória de anima, decâtu candu o mama e silita a cautá cu ochii sei, cumu i ueidu fii unulu dupa altulu in mo-

dulu celu mai torturos? Sî éta la o asemenea scena dorerósa trebuí se fia de fația mam'a Macabeiloru; dara nemica n'a potutu-o retrage sî misică de la legea sî credinț'a ei, ba la urma vedindu pre fiulu seu celu mai micu sî mai iubitu in manile gâdelui, stavilindu-si lăcremele, l'a invetiatu sî animatu, că cu buna rabdare se sufera torturele aceste pamentesci pentru credinț'a in Creatoriulu ceriului sî alu pamentului sî a tóte cele ce suntu intr' in se, (II. Mac. 7, 28). „Nemicu nu mi-póte fi mai folositoriu, eschiama sî santulu Gura-de-auru (in epist. ad Ephes.), decâtu a portá crucea sî a suferi tóte pentru Christosu; căci nu pentru acea tienu io pre s. Paulu fericitu, că a fostu rapitu pana la alu treile ceriu, ci pentru că a suferitu legature pentru Christosu; io mai dorescu a suferi sî patimi orice calumnie pentru Christosu, decâtu a fi onoratu pentru Christosu, căci aceste suntu onórea mea, carea coversiesce tóte.“

II. Crestinulu bunu ascépta venirea Fiului lui Ddieu cu anima curata. — Spune-mi, Iubite C., ce ai face tu, candu ai audí, că principele séu imperatulu teu voiesce in persóna a te cercá in casuti'a ta cea tieranésca? Au nu te-ai nesuí cu totu adinsulu a-ti curati sî pune in rónđu cascior'a, delaturandu din ea totu ce e reu sî inechitu, numai că se poti primi pre domnulu teu cu reverinti'a sî onórea cuvenita? Vedi, asiá stá sî crestinulu piu sî cu fric'a lui Ddieu díua nóptea gat'a spre a primi pre Fiulu lui Ddieu intru venirea sa, departandu din cas'a sufletului seu tóta uritiunea pecatelor prin o marturisire drépta a acelor'a, sî totu ce e stricatu reparandu in ea prin o seriósa facere-destulu.

E sî de lipsa, I. C., se stámu deaporure gat'a sî se veghiamu asupr'a curatiei sufletului nostru, căci, precumu ne invétia Scriptur'a, „nu scimu tempulu sî ór'a, in care Fiulu omenescu va veni.“ Apoi cine óre póte fi asiá de curatu, cătu se se póta presintá, oricandu cu cuventia inaintea Acelui-a, fația cu care nici angerii nu aparu destulu de curati? A cui anima a potutu óre se remana neatinsa sî nepetata de tin'a pecatului? Insa lăcremele parerei-de-reu e dupa santulu botezu uni'ca apa, carea e in strare a spelá tóta intinatiunea pecatelor nóstre. Esemplu ne suntu Davidu, Mari'a Magdalen'a, Petru sî atáti alti santi, cari deplangundu-si caderea loru morale, primira iertare sî gratia de la Ddieu. Sî nu numai in trecutu, ci sî in presinte sî viitoriu penitintelui acelui-a, care cu anima infranta sî umilita si-deplange pecatele, i graesce Atotpotintele prin gur'a profetului (Osea 14, 5): „Tameduá-voiu ranele loru, iubi-voiu pre ei intru adeveru, că am întorsu mania mea decátu ei.“ I graesce prin gur'a bisericeii, carea precumu tramise odinióra Eliseu pre unu anunciatoriu, că se spuna leprosului Neemanu Sirianulu: „Mergi de te spéla in Iordanu de siepte ori, sî se va insanatosiá trupulu teu sî se va curati“ (IV. Reg. 5, 10), intogmá striga sî ea peccatosului: Mergi de te spéla in Iordanulu penitintiei, sî vei fi curatu; pentru că scrisu este: „De vomu marturisi peccatele nóstre, credintiosu e Ddieu sî dereptu, că se ne ierte nóue peccatele sî se ne curatiésca de tóta nedreptatea“ (I. Ioan. 1, 9). Pré frumosu observa despre acésta potere a unei penitintie sincere s. Laurentiu Iust., cumu că „ea impaca pre Ddieu, desfátéza pre angeri, inseninéza conscienti'a, sterge detori'a fóradelegiloru, nutresce speranti'a iertării, dobandesce gratia, primesce ajutoriu, infrange astuti'a spiriteloru necurate, deschide ceriulu, sî ne redica sî inaltia cătra ceriu.“ Era s. Bonaventur'a contemplandu asupr'a ei eschiama: „Cātu de potinte esti tu la Celu atotpotinte, cătu de usioru poti tu invinge pre Celu neinvinsu, cătu de iute impacitu pre Judele celu infricosiatu sî severu, sî lu-schimbi intr' unu parinte induratu sî plinu de iubire!“

Se grabésca drept'acea totu crestinulu adeveratu a se folosi de santulu sî salutariulu sacramentu alu penitintiei, asediatu de D. n. I. Christosu spre mantuirea nóstra; se grabésca a se folosi de elu pana mai are díle, pana mai viatiuesce in seclulu de acumu. Altmintrea ce lu-ascépta? Lu-ascépta acelu lucru grosavu, că venindu pre neacceptate Fiulu omenescu sî aflandu cas'a animei crestinului reu necurata, la judegiulu din urma va descoperi in fația lunei întregi rusinea necuratiei ei, va implini atunci sî

despre elu amenintiarea divina rostita prin profetulu Nahumu contr'a urbei Nineve: „Sî voiu descoperi celea de inapoia ta inaintea fației tale, sî voiu aretá gintiloru rusinea ta sî imperatiloru ocar'a ta, sî voiu lapedá preste tine uritiune, dupa necuratiele tale, sî te voiu pune spre esemplu“ (Nah. 3, 5—6).

Dar' parerea-de-reu pentru peccate sî marturisirea loru inca nu e de ajunsu. Pentru că fla-ce peccatu debilitéza poterea opunatória a sufletului, ér' dincontra i intaresce voi'a sî aplecarea spre reu; sî fire-ar' peccatulu cătu de micu, totu e in stare a aduce sufletului daune insemnate. Ci cá acestea se se repareze sî vindece, trebue neaperatu, spre a grai cu s. Ambrosiu, că „penitintele se nu si-spele numai peccatele sale prin lăcreme, ci se le sî acoperia prin fapte bune sî indreptátorie“, prin fapte, cari se opunu peccatelor mai inainte comise. „Căci inceputulu mantuirei nóstre, cumu ne spune s. Bernardu, atunci se face, candu incepemu a urí cea ce mai inainte amu iubitu, sî a ne paré reu de tóte faptele acele, cari mai inainte ne desfátáu, sî a imbrăgiosiá pre acele, de cari mai inainte ne temeámu, sî a urmá pre acele, de cari mai inainte fugiámu au le despretiniámu.“ Deunde sî s. Chrisostomu ne indémna dicundu: „Se facemu acumu contrariulu peccatelor. Ai furatu cumvá? incepe a ti-imparti tóta averea ta. Ai dusu o viatia desfrenata? retiene-te acumu de la orice desfátári sî placeri trupesci. Ai facutu cuivá nedreptu prin cuvente au fapte? binecuventa acumu pre toti acei-a, cari si-batu jocu de tine, sî impartiesce binefacerile tale celoru ce te lovescu.“ Urmati dara, I. C., cuventelor santului apostolu, care ve indémna, „se lapedati dupa cea mai inainte viatiuire pre omulu celu vechiu, care se strica dupa poftete insielatiunei, sî se ve innouiti éra cu spiritulu mintiei vóstre, imbracandu-ve in omulu celu nou, care dupa Ddieu s'a creatu intru dreptate sî intru santi'a adeverului“ (Efes. 4, 22—24). Estmodu lucrandu unu crestinu bunu, nu i-remane alt'a inderetru, decâtu se-si sî infrumsetieze cas'a sufletului seu, va-se-dica

III. se ascepte venirea Fiului omenescu cu anim'a infrumsetiata. — Precumu se silesce cinevá, candu e chiamatu la nunta, a se imbracă in vestimentele sale cele mai frumóse sî pretiése, asiá se se silésca sî crestinulu celu adeveratu a si-infrumsetiá anim'a, ce doresce a fi chiamata la nunt'a cea cerésca. Sî cari suntu vestimentele de nunta ale animei? Suntu faptele cele bune ale iubirei cătra Ddieu sî cătra deaprópele. Intr' adeveru cui s'ar' asemená unulu cá acel'a, care ar' voi se ascepte venirea Fiului omenescu, fóra de a fi imbracatu in atari fapte vertuóse? S'ar' asemená fetióreloru celoru nebune, ale caroru lampe eráu lipsite de oleu; s'ar' asemená arborelui, in sene fórté frundiosu, dar' neproducundu nici unu fruptu, despre care sant'a Evangelia intonéza, că „totu pomulu, care nu aduce fruptu, se va taiá sî se va anuncá in focu“ (Mat. 3, 10); s'ar' asemená aceloru ómeni, despre cari s. Ignatiu observa, cumu că ei afirma „că iuoescu pre Christosu, pre cari din cuvente nu i poti cunoéce, fóra numai din faptele loru; că nu prin cuvente se castiga imperati'a lui Ddieu, ci prin fapte.“

Asiá este. Căci vestimentulu faptelor bune, alu faptelor iubirei lui Ddieu sî a deaprópelui e glori'a cea mai mare, frumseti'a cea mai adeverata, ctenodiulu celu mai pretiuitu alu animei, cumu adeveresce sî apostolulu dicundu: „Éra marire, onóre sî pace totu celui ce face bine“ (Rom. 2, 10). Ati auditu, I. C., fóra indoiéla fabule, in cari eutare imbracandu-se in anumitu vestmentu, i-se deschideáu dinainte-i tóte usiele sî intrá nevediuu pretotindeni. Sî éta o atare potere magica, dar' nu potere intipuita ci reale, posiede sî vestimentulu nostru, vestimentulu faptelor bune; căci elu e in stare a ne deschide tóte avutiele sî toti tesaurii ceriului. Dupa acestu vestmentu se ne straduimu din totu sufletulu sî din totu cugetulu nostru, traducundu in fapte dísa Mantuitoriului: „Mie mi-se cade se lucrezu lucrurile celui ce m'a tramisu pre mine, pana este díua“ (Ioan. 9, 4). Pre acestu frumosu vestmentu se lu-invescemu, că nu cumvá venindu Mirele in tempu nesperatu, se ne gasésca in vestimentulu cersitorescu alu peccatului, sî se ne audimu, cá celu ne-chiamatu sî fóra vestmentu de nunta, sentinti'a condemnatória:

„Aruncati-lu in intunereculu celu dinafóra!“ In acestu vestmentu angereacu se ne imbracămu, „facundu, dupa svatulu Salvatoriului, tóte consoçiloru nostri, câte voimu si noi se ne faca nóue altii“ (Mat. 7, 12; Tob. 4, 19). Ast'a cu atátu mai vertosu, căci fóra de acestu vestmentu nu multu va ajunge tóta credinti'a si relegea nóstra; căci, cá se vorbimu cu s. Ioanu (I. Ioan. 4, 20), „*de va dice cinevá, cá iubesc pre Ddiu, éra pre fratele seu wresce, mîntiuosu este.*“

Cu acestu vestmentu alu iubirei deaprópelui, purcediatórie din o adevărata iubire a lui Ddiu, se infrumsetiéza pre sene crestinulu celu dreptu; căci elu scie, cá prin fapt'a sa respandesc unu mirosu cu buna mirésma si bine placutu inaintea tronului ddiescu, pentru cá „*a iubi pre deaprópele cá insu-si pre sene, mai multu este decâtu tóte proaducerile si jerfele*“ (Marc. 12, 33); scie, cá asemenea au facutu santii totoruru secliloru, uitandu de sene si dedicandu-se cu totul servitiului deaprópelui. Unu Moise, aprinsu de flácar'a iubirei cátra poporulu seu, róga pre Ddiu pentru elu, dicundu: „*Si acumu de vei se ierti loru pecatulu loru, iérta-le; éra de nu, sterge-me pre mine din cartea viatiei*“ (Esodu 32, 32—32). Santii apostoli, de asemenea amóre inflacarati, se imprasciara pre intregu rotogolulu pamentului, nebagandu in séma necasuri, defaimári, persecutiuni, ba nici insa-si mórtea, numai cá se póta castigá si mantui sufletele conómeniloru sei. Cu adevératu admirabili eroi ai iubirei lui Ddiu si a deaprópelui! Ci pentru acea ei, si singuru numai ei si imitatorii loru, voru si audí odata cuventele pline de dulcétia, fericire si mangaiare: „*Veniti binecuventatii Parintelui meu de erediti imperati'a, carea este gatita voue de la intemeierea lumii; cá am flamentu scl.*“ (Mat. 25, 34 si urm.)

Éca, I. C., cumu trebue unu crestinu fidele se ascepte venirea lui Christosu. Trebue se o ascepte cu anim'a doioása, curata si infrumsetiata: cu alte cuvente: preferindu lucrurile ddiesci si pretiuindu-le mai pre susu de cele lumesci, deplangundu-si peccatele si marturisindu-le, si in fine ornandu-se cu cunun'a fapteloru bune. Trebue se o ascepte, cumu ascépta mirés'a sosirea mirelui seu. Christosu inca e mire, mirele baserice si mirele animei nóstre a unulu fiacarui-a. Anim'a nóstra si-a logoditu-o si desemnatu-o sie prin santulu botezu, in care i-amu promis si juratu credinti'a pana la mórte. Asta credinti'a cá se o potemu padí, ne-a castigatu cu scumpu sangele seu versatu pre lemnulu crucei grati'a cerésca, ajutoriulu cerescu, ce ni-lu impartasiesce prin santele sacramente si cele-alalte institutiuni ale mamei baserice. Crestiniloru! Nevoiti-ve in totu tempulu a padí nevatematu si fidelu credinti'a jurata ducelui vostru I. Christosu, si a implini cu acuratétia tóte preceptele ei cele mautuitorie; pentru cá astfelu se fiti demni, atátu in óra vóstra cea depre urma cátu si la judeçiuulu celu din urma, a audí din gur'a lui fericitóriele cuvente: „*Veniti, binecuventatii Parintelui meu, de mosceniti imperati'a eterna! Aminu.*“
D. Popu, capel. castr.

Corespondintia.

Din camp'a Transilv., in 29 Ian. 1872.

(Estrasu) . . . Scirea despre deschiderea sinodului provinciale romanu gr. cat. in primavér'a anului curinte a produsu si pre la noi una bucuria generale. E pré bine, cá sinodulu acest'a nu s'a serbatu in tómn'a trecuta. Pana la primavéra avemu tempu de ajunsu spre a ne cugetá bine asupr'a obiectelor, a caroru desbatere si resolvire e de o urgentia neamenabile. Dar' apoi se nu ne multiamimu numai cu acea, cá vorbimu in cercuri private despre necesitatea pertractarii cutaroru obiecte, ci se esimu la publicitate, cá se scimu cu totii. cumu stámu si ce avemu de a face in doribulu sinodu provinciale?

Nu potu a nu aprobá modulu propusu de d. G. P. in numerulu 1. alu „Sionului rom.“ spre luminarea obiectelor pertractande; sum insa de acea opiniune, cá proiectulu cestiuonatu se nu se faca decâtu numai dupa ce si-voru fi de scoperitu mai mult

insi parerile sale asupr'a obiectelor, a caroru resolvire se ascépta de la sinodulu din vorba.

Permite-mi, Domnule Redactoru, se atingu si eu vre dóue trei obiecte, a caroru pertractare, dupa opiniunea mea, nu cade afóra de sfer'a sinodului anunçiatu. Acestea suntu: 1. calendariulu. Tóta lumea civilisata si tóte basericele, ale caroru institutiuni suntu de sorginte apusénu, fia acele unite cu Rom'a, fia rupte de ea, ba acumu chiaru si unii dintre resariteni, precumu d. e. Melchiti din Sfri'a, urméza calendariulu celu nou asiá-numitu gregorianu, care nu e altulu decâtu celu vechiu séu iulianu, amelioratu conformu progreselor facute in scienti'a astronomiei. Óre n'ar' fi cu scopu, cá acestu calendariu se se introduca odata si in viati'a publica a basericei nóstre? Séu dóra s'ar' periclitá prin acea introducere órecare dogma a credintei? Ori póte ar' fi greu de a se delaturá dificultátile, pre cari introducerea lui le-ar' sterni cu respectu la institutiunile nóstre rituali? Nicidecátu; de periclu pentru dogme si ritu nici vorba nu póte fi, dincontra folóse mari aru resultá nesmentitu pentru noi din primirea calendariului nou, care ne-ar' aduce in consunantia cu Europ'a culta si ar' delaturá multe inconveniente purcediatórie din cercustarea acea, cá natiunile colocuitorie observa alta numérare a tempului, alte serbatori sel. — 2. Superedificatele parochiali. Cine nu scie, in ce perplesitate cadu nu arareori ordinariatele, candu voru a conferi parochie de acele, in cari superedificatele depre fundulu parochiale suntu proprietatea ereditiloru parochului repausatu? Ací se sente necesitatea unei legi, carea in interesulu justei conferiri a beneficiiloru parochiali, precumu si in interesulu ereditiloru parochului mutatu din viatia, se prescria casurile, in cari unui parochu i-este concesu a edificá cu spesele sale pre fundulu internu parochiale, si se determine obligatiunile poporului façia cu atari superedificate. — 3. Altu obiectu ar' mai fi edarea unui manualu de dreptulu canonicu alu basericei nóstre, compusu pre bazea decretelor conciliiloru ecumenice si sínódeloru díecesane, cumu si a dátineloru legiuite din baseric'a nóstra; retacundu lips'a fórté sentita a altoru càrti si manuale teologice, cumu e o teologia dogmatica, morala, pastoralá sel. Sinodulu provinciale in unire cu multu oftatulu congressu basericescu gr. c. e chiamatu inainte de toti si de tóte, a aflá midiulócole, prin cari se se póta sucurge si acestoru lipse.

Scevol'a.

Literatura.

Sistemulu metricu in comparatiune cu vechiele measure din Roman'a munténa si moldava, prelucratu pentru usulu scóleloru primarie, de D. C. Gerota, institutoriu; Crai ov'a 1871, ed. II. revediuata si corésa; in 8-vu pag. 63, pr. 60 b.

Istori'a Romaniloru de P. Maioru se va retipari de editur'a „Patriei“ din Pest'a in fascióre; la tempulu seu vomu reveni la dins'a.

Elementa Theologiae dogmaticae, e probatis auctoribus collecta et divini verbi ministerio accomodata, opera Francisci Xaverii Schoupe, S. J., 2. tom. Bruxellis 1863. Candu inregistrámu opulu presinte, credemu a face unu servitiu placutu nu numai celoru ce se ocupa din profesiune cu propunerea dogmaticiei, ci si celoru ce suntu chiamati a instrui si conduce turm'a concrediuta loru la calea adevérului, cumu si a-ia retá, cá in ce tipu si cu ce midiulóce are de a se aperá contr'a adversariloru si inimiciloru relegei crestine. Auctorulu laudatu si imparte opulu in nóuespradiece tractate; in fiacare tractatu primulu locu lu-ocupa sum'a materiei pertractande, alaturandu cátra acést'a si sinopsea istorica a eresuriloru contrarie. In loculu alu doile demustra doctrin'a catolica, éra in fine se propunu intrebatiunile asiá-numite scolastice. Ce atinge tractarea, ea este scurta, dar' precisa si fórté completa, asiá cátu opulu se póte siguru recomandá cá unulu din cele mai eminenti de soiulu seu.

Apologie des Christenthums, von Dr. Franz Hettinger, 2 Bände, vierte Auflage; in 8-vu 159¹/₂ de cóle, pretiulu 10 fl.

30 cr. Raru este opu in literatur'a germana cea altminte atâtu de avuta, despre a carui clasicitate și valóre se se fia esprimatu critic'a cu o unanimitate asiá de eclatanta, cá despre opulu de față. Pentru acea ne vedemu și noi misicati, a trage atentiunea lectoriloru nostri asupr'a unui opu atâtu de interesantu și in tempulu de față de unu folosu necalculabilu.

Die vierzehn Nothhelfer mit ihren Bildern und Gegenbildern aus der Leidensgeschichte; 14 Fastenvorträge, gehalten von Albert Wiesinger während der Fastenzeit 1871; in 8-vu pagine 240, pretiulu 1 fl. 20 cr.

Das Kreuz Christi und das Kreuz der Welt; 14 Fastenvorträge, gehalten von A. Wiesinger während der Fastenzeit 1867, pretiulu 1 fl. 40 cr.

Vierzehn Fragen aus der Leidensgeschichte, beantwortet in 14 Fastenpredigten, von A. Wiesinger; 18½ côle, pretiulu 1 fl. 20 cr. Apropiandu-se tempulu parésimeloru, amu tîenutu de lucru necesariu, a face p. t. lectoriloru nostri cunoscute nesce manuale, cari potu servi de indreptariu la concinile paresimali. Wiesinger e unulu din cei mai mari oratori ai tempului presinte, predicile lui suntu acomodate chiaru tempului nostru „modernu“. Fratii nostri preoti voru aflá in dînsele nesce mediulóce fórte acomodate spre a impedecá macaru încâtvá reulu, ce se latiesce totu mai tare intre poporu prin spiritulu judanescu alu presintelui. Desclinitu tragemu atentiunea asupr'a opului din urma „Vierzehn Fragen“, pentru cá aceste suntu dedicate mai numai scopului amintitu.

Acta et decreta sacrosancti et oecumenici concilii Vaticani, die 8. Dec. 1869 a Ss. d. n. Pio IX. inchoati; accedit catalogus praelatorum, quibus aut jus aut privilegium fuit sedendi in synodo Vaticana; cum permissione superiorum; in 8-vu pagine LXXXVIII și 191, pretiulu 1 fl. 24 cr. Cea mai buna din tóte editiunile publicate pana acumu.

De Ente supernaturali opera r. p. Ioannis Martinez de Ripalda; editio nova expurg; 3 tom. in foliu in 2 columne, pretiulu 18 taleri 22½ gr.

Causae selectae in S. Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum propositae per summaria precum ab anno 1823 usque ad annum 1869; collegerunt Christianus Lingen, I. U. D. presbyter archidioeceseos Coloniensis, et Petr. Alex. Reuss, I. U. D. professor in seminario clericali Trevirensi, 1871; in 8-vu pagine 948, pretiulu 5 fl. 24 cr. Opu presinte cuprinde in sine mai multu decâtu 500 de decisiuni ale „Congregat. Concil. Tr.“ edate in tempulu mai nou și mai alesu de acele, cari in marele „Thesaurus resolutionum S. Congregationis Concilii“ nici cá se afla. Decisiunile atingu totu casure de acele, cari se relatéza prin ven. ordinariate mai desu, precumu se vede fórte chiaru diu indicele opului, unde se tractéza: 1. despre ordinatiuni (iregularități etc), 2. despre veniturile si fundatiunile basericesci, 3. despre beneficie, 4. decisiuni cu privire la capitulele catedrali si colegiate, 5. despre relatiunile parochiali, și in fine 6. despre cultu și sacramente.

Ochire prin lumea política

(din 1—15 Februaru a. c.).

Cronica interna. Nóuele pertractári cu Croatii, amintite in n-rulu tr., inca se sparsera fóra resultatu. „E vorba de de-regutorie pentru parti'a croata opusetiunale,“ bucináu adversarii; dar' politic'a opusetiuniloru se documentá cá adevratu patriotica-natiunale, cá política pentru drepturi natiunali neprescriptibili. In urmare faime surde vorbescu de crise ministeriali translaitane. Unu memorandu magiario-secuescu, adeca plansóre, cumu cá serman'a Transilvania de la uniune încóce ar' fi nu intr' unu respectu nedreptatita și inapoiata, casiuna nu mai puçina dorere de capu regimului pestanu. Par' cá totu edificiu se clatina. Deákistii se adopera a lu-propti cu o nóua lege, carea va se prolongésca mandatulu de deputatu di tale de la 3 la 5 ani. Dieu alegerile cóssta multa grigia și inca și mai multi bani; deci celu puçinu

dupa acea se aiba omulu pace și linisce mai lungutia. — Cis-laitani'a e fidelulu reflexu alu Translaitaniei. Contr'a diurnalistiloru și scrietoriloru boemi opusetiunali suntu la ordinea dílei confiscările, subtragerea licentiei de vendiare, delegarea de jurati germani decembristi in procesele de presa. Despre proiectulu unei legi novelarie pentru alegeri esceptiunali la senatulu imp. memoraramu in n-rulu tr., care de se va și votá și santiuná, totu va remané unu midiulocu paliativu și nefolositoriu. Mai avemu de adausu, cá subcomisiunea constitutiunale a senatulu imp. in fine compuse o propunere cu multe clausule despre concesionile facunde Galiciei; propunerea precumu nu satisface pre Poloni, asiá nu indestuléza pre Ruteni.

Cronica esterna. Cestiunea naei „Alabama“, ce se trage inca din resbelulu americanu, ajunsu inaintea unui arbitriu; dar' pretinsiunile de desdaunare ale Americaniloru față cu Anglesii suntu asiá de enormi, câtu e téma se nu erumpa de aci unu resbelu intre cele dóue mai mari poteri maritime ale lumii. — Ispanii inca totu au de lucru cu insul'a Cub'a, carea acumu de vre doi ani se lupta pentru rumperea decâtu Ispani'a și independinti'a sa. Facu multe crancenie Ispanii cá si revoltatii. — Bismarck Poloniloru prusiáni vrè, in locu de drepturi, se le dee „binefacerea limbei germ.“ cumu se respicá; éra baserie'a se o centralizeze, dupa calapodulu statului, silindu pre parinti cat. a si-tramite pruncii in scóle acatolice de statu. Numai se nu faca cumvá fiascu cu planurile sale cesaro-papiste! — Patriareculu grecescu constantinopolitanu pana atunci totu intrigá contr'a Bulgariloru, câtu acesti-a si-esoperara unu esarchu séu primatè propriu. Junele poporu bulgaru se redica. — Roman'a dórme dusa. Dorere!

Varietăți.

Ilustr. sa p. episcopu alu Oradei, dr. I. Papp-Szilágyi, darui 300 fl. pentru edificarea basericeii votive, ce se edifica aici in memori'a fericitei scapári a M. S. imperatulu de atentatulu sicariului Libényi.

M. o. d. Georgiu Crisianu, parochulu Sacalului de Campia și v. protop. Pogacélei, fiindu in alu 64-le anu alu viatiei sale, dupa unu morbu scurtu dar' greu, in 13/1 Ian. a. c. si-dede sufletulu in manile Creatoriului, spre cea mai adunca dorere a fiiloru, consangeniloru și amiciloru sei. In restempulu de 37 de ani ai preotiei și respectivu protopopiei sale a fostu porurea unulu dintre cei mai devotati și mai desinteresati fii ai basericeii și natiunei romane. Fia-i tierin'a usióra!

Nóu'a lege comunale in Ungari'a se pune in lucrare; decretulu minist. respectivu s'a și emisu. Nu potemu din destulu a recomandá și noi cu „Gaz. Trans.“ preotiloru nostri, cá cu ocasiunea acést'a se desvólte celu mai mare zelu pastoralè și romanescu, luminandu poporulu despre insemnatatea legeri și conducundu-lu in tóte. Se nu uitámu, cá respingundu-se poporulu rom. chiaru și de la conducerea afaceriloru comunei sale, cu elu impreuna se respinge și parintele seu, preotulu.

Prés. sa Kuziemski, episcopulu gr. cat. de Chelm in Rusia, nefiendu intielesu cu intentiunile religianarie ale guvernului rusescu, se reintórta in capitulu de Leopole, și regimulu rusescu denegandu-i orice subventiune, primi in dílele aceste unu ajutoriu de 3000 fr. de la Santitatea sa pap'a.

Intre Judanii din Vien'a e schisma; Judanii ortodocsi se desbinara decâtu cei reformatori, cari une dátine religianarie voru a-le mai acomodá cerintieloru tempului.

Post'a redactiunei.

P. t. domniloru; I. S. in Trie. Terminulu celu mai de aprópe ne mai convine. Despre obiectulu doritu de D. Ta primimu bucurosu impartasiri. — P. R. in Lugosiu. Din gresiéla ai tramisu cu 2 fl. mai multu; i scrisemu pre semestrulu viitoriu. — D. C. G. in Craiova, Ti-santemu fórte deobligati pentru tramitèrea opsiorului, cumu și pentru sprigionirea caldúrósá, ce ne promiti.